

Læreplan i samfunnskunnskap – fellesfag

Om faget

Fagrelevans

Å lære samfunnskunnskap handlar om å bli ein engasjert og nysgjerrig deltakar i samfunnet. Faget skal leggje til rette for at elevane skal drøfte og reflektere i fellesskap, og bidra til at dei respekterer og anerkjenner at vi menneske er forskjellige og har ulike meiningar. Det bidreg til at elevane utviklar både identiteten sin og ein demokratisk handlingskompetanse som er viktig for å kunne meistre sitt eige liv og delta i arbeids- og samfunnslivet i framtida.

Kjerneelement i faget

Undring og utforsking

Elevane skal kunne undre seg over, reflektere rundt og vurdere korleis kunnskap om samfunnet blir til. Dei skal få uttrykke nysgjerrigheit og vere aktivt kunnskapssøkjande og -skapande saman med andre. Elevane skal innhente og bruke informasjon frå fleire typar kjelder for å kaste lys over forhold i samfunnet og sitt eige liv. Dei skal kunne vurdere kritisk kor pålitelege og relevante kjeldene er, kva som er formålet med dei, og om det er nokon spesiell tendens.

Perspektivmangfald og samfunnskritisk tenking

Elevane skal kunne vurdere samanhengar i samfunnet ut frå ulike perspektiv. Dei skal kunne forstå kvifor visse samfunnsforhold blir oppfatta som viktige, kven som har definisjonsmakta over dei, og kvifor enkelte menneske tek andre val enn ein gjer sjølv.

Medborgarskap og berekraftig utvikling

Elevane skal kunne vurdere bakgrunnen for, konsekvensane av og handlingsalternativa for berekraftig utvikling på individuelt, nasjonalt og globalt nivå. Medborgarskap og berekraftig utvikling handlar om demokratisk medborgarskap og den samfunnsmessige dimensjonen av berekraftig utvikling, korleis menneske samarbeider, organiserer seg og gjer vedtak i samfunn. Det inneber òg at elevane skal få handlingskompetanse til å medverke i demokratiske prosessar og samfunnsforming. Sentralt innhald skal sjåast i lys av det lokale til det globale, og urfolk og minoritetars perspektiv.

Identitet og livsmeistring

Elevane skal forstå korleis menneske utviklar identitet og samhandlar med andre. Med utgangspunkt i elevane si eiga livsverd skal dei få ei forståing av kven dei er, og korleis dei kan meistre sitt eige liv.

Fagspesifikk tekst om korleis verdigrunnlaget blir synleggjort i faget

Kunnskap om samfunnet er avgjerande for å kunne delta i samfunnet. Opplæringa i samfunnskunnskap skal leggje grunnlaget for at elevane blir aktive medborgarar som varetek og vidarefører grunnleggjande

demokratiske verdier. Gjennom faget skal elevane lære å ta ansvar for eigne haldningar og handlingar og utforske berekraftige løysingar på dagens og morgondagens utfordringar. Faget skal gi elevane kompetanse i samfunnskritisk tenking og utforsking og evne til å respektere eige og andre sitt verdigrunnlag og menneskeverd. Faget skal vidareføre verdier og kunnskap om den norske og den samiske kulturarven.

Tverrfaglege tema i faget

Berekraftig utvikling

Berekraftig utvikling er relevant i samfunnskunnskap fordi auka kompetanse om samanhengen mellom samfunnsmessige forhold og berekraftig utvikling er viktig. Eit berekraftig perspektiv i samfunnskunnskap inneber refleksjon over korleis politikk, konflikter og teknologi påverkar minoritetar og urfolk i og utanfor Noreg. Ei berekraftig løysing i samfunnskunnskap er ei løysing som varetek verdier som likestilling, likeverd og mangfald.

Folkehelse og livsmeistring

Folkehelse og livsmeistring har relevans i samfunnskunnskap fordi faget bidreg til å forstå kva og kven som påverkar identiteten, sjølvkjensla, tryggleiken og tilhøyrsla vår. Refleksjon rundt og kompetanse på kjønn, seksualitet, grensesetjing, digitale spor og personleg økonomi kan betre respekten elevane har for seg sjølv og andre.

Demokrati og medborgarskap

Demokrati og medborgarskap i samfunnskunnskap inneber å gi elevane kunnskap og tryggleik til å ytre og grunngi eigne meiningar. Samtidig skal elevane lære seg å lytte og la seg utfordre av menneske som har andre meiningar enn dei har sjølv. Denne kompetansen er sentral for at elevane skal kunne medverke i samfunnsutforming og politiske prosessar i dag og i framtida.

Grunnleggjande ferdigheiter i faget

Munnlege ferdigheiter

Munnleg ferdigheit i samfunnskunnskap vil seie å bruke eit presist språk til å ytre grunngitte og tolerante meiningar.

Digitale ferdigheiter

Digitale ferdigheiter i samfunnskunnskap inneber å finne, grunngi og analysere digitale kjelder og å vere bevisst på personvern, digitale spor og rettar på nett.

Å kunne lese

Å lese i samfunnskunnskap inneber å hente ut og tolke informasjon frå fagtekstar og andre relevante kjelder og kritisk vurdere kor pålitelege og relevante kjeldene er.

Å kunne skrive

Å skrive i samfunnskunnskap inneber å produsere grunngitte og strukturerte fagtekstar med variert kjeldegrunnlag om forskjellige samfunnsfaglege tema.

Å kunne rekne

Å rekne i samfunnskunnskap inneber å behandle og tolke statistikk i tabellar og grafiske framstillingar og vurdere faktorar som påverkar den personlege økonomien.

Kompetansemål

Mål for opplæringa er at eleven skal kunne

- drøfte ei dagsaktuell utfordring og argumentere for eigne meiningar og verdiar i meningsbryting med andre elevar
- reflektere over korleis identiteten, levesettet og kulturuttrykket til majoritetar, minoritetar og urfolk varierer i Noreg og Sápmi/Sábme/Sáepmie
- drøfte korleis sosialisering formar identiteten til ungdom og kan påverke sjølvkjensla, livskvaliteten og levestandarden vår
- innhente informasjon om sosial ulikskap i Noreg og vurdere tiltak som kan motverke ulikskap
- reflektere over kvifor haldningar til kjønn, seksualitet og grensesetjing varierer i samfunnet
- vurdere forskjellige faktorar som påverkar personleg økonomi, og reflektere over korleis økonomi påverkar høvet til å bli sjølvstendig i samfunns- og arbeidslivet i framtida
- drøfte kva høve politiske aktørar har til å realisere berekraftige og rettferdige løysingar på ein konflikt
- reflektere over kva demokratisk medborgarskap inneber, og vurdere korleis ein kan påverke ei politisk avgjerd lokalt eller nasjonalt
- bruke samfunnsfagleg metode til å utforske forskjellige former for makt og analysere korleis desse kan utfordre demokratiske verdiar
- forstå grunnlaget for menneskerettar og undersøkje menneskerettsbrot nasjonalt eller globalt
- drøfte korleis innovasjon og teknologi vil påverke økonomien, samfunnet og arbeidslivet i framtida
- dokumentere eigne digitale fotavtrykk og reflektere over kva høve vi har til å vareta vårt eige og andre sitt personvern i dag og i morgon
- gjere greie for ulike årsaker til utanforskap og vurdere tiltak som kan gi livsmeistring og inkludere fleire i samfunns- og arbeidslivet

- drøfte korleis forskjellige ståstader, val av metode og kjeldegrunnlag påverkar funna, argumenta og meiningane våre
- innhente informasjon om rasisme, diskriminering og hatefulle ytringar og vurdere tiltak som kan førebyggje slike haldningar og utsegner

Fagspesifikk omtale av vurdering i fag

Dette kjem seinare.

Vurdering

Opplæringa og vurderinga i faget skal vere i tråd med den overordna delen av læreplanverket. Læraren skal gjennom vurderingspraksisen sin støtte opp under djupnelæringa, motivasjonen og meistringa til eleven.

Kompetansemåla er grunnlaget for vurdering i faget. Kompetansemåla skal forståast i lys av formålsparagrafen i opplæringslova, overordna del og teksten «Om faget».

Elevane skal medverke i eiga læring. Dei skal få høve til å vise kompetansen sin på ulike måtar, reflektere over læringa og delta aktivt i vurderinga av eige arbeid. Læraren skal støtte og rettleie elevane så dei kan setje seg mål og vurdere si eiga utvikling.

Undervegsvurderinga i fag skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, gi grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at eleven får auka kompetansen i faget. Den kompetansen eleven har vist undervegs i opplæringa, er ein del av grunnlaget for vurderinga når standpunktkarakteren i fag skal fastsetjast.

I standpunktvurderinga skal læraren vurdere den samla kompetansen i faget. Vurderingsgrunnlaget skal ta omsyn til breidda i kompetansemåla i læreplanen. Eleven skal vere kjend med kva det blir lagt vekt på når standpunktkarakteren blir sett.

Sluttvurdering

Omtale av sluttvurdering kjem seinare.